

«Зішли, Боже, Україні
І щастя, і долю!»

Юрій Шкрумеляк

Слово української дитини

Хто ти, хлопчику маленький?	Де високії могили,
Син я України-Неньки!	Що в них голови зложили
Українцем я зовуся	Мої предки в лютім бою
Й тою назвою горджуся!	За Вкраїну люблю свою.
А по чім тебе пізнаю?	Як допоможеш своєму люду?
По вкраїнському звичаю,	Пильно все учитись буду,
В мене вдача щира й сміла,	Щоб свої мене любили,
І відвага духа й тіла,	А чужі щоби цінили,
І душа моя здорова,	Щоб про мій народ питали,
Українська в мене мова.	Україну шанували.
А скажи, де Край твій рідний?	Чи при праці, чи в забаві
Там, де неба круг погідний,	Все послужу рідній справі.
Там, де сонце сяє ясне	Ні маєтку, ані труду
На вкраїнські діти красні;	Жалувати я не буду,
Де лани, степи безкраї,	Щоб народові Вкраїни
Де орел буйний літає,	Помогти устать з руїни, –
Де Карпат вершки високі,	Все зумію перенести
Де потоків дна глибокі;	Для Вкраїни слави й честі.
Де Дністер і хвилі Прута,	Господа буду благати,
Де Дніпро, старий Славута;	Щоб нам дав добра діждати!

Юрій Шкрумеляк

Наталія КАРМАН,
вчителька української мови і літератури
Івано-Франківського приватного ліцею
«Католицький ліцей святого Василія Великого»,
вчителька-методистка

«ЗА УКРАЇНУ, ЗА ЇЇ ДОЛЮ, ЗА ЧЕСТЬ І ВОЛЮ, ЗА НАРОД!» ІСТОРІЯ НЕ ОДНОГО ЖИТТЯ.

Урок-розмова двох епох. 5–11 класи

Мета. Виховувати в учнів почуття національної гордості, любові до рідного краю; формувати соціально компетентного, активного, відповідального громадянина й патріота України; дати поштовх до самовдосконалення людини, здатної гідно існувати і самореалізуватися за складних реалій ХХІ століття.

Методичний коментар. Клас об'єднаний у дві групи: одна представляє першу чверть ХХ століття (Українські січові стрільці), друга – друге–третє десятиліття ХХІ століття (сучасники, герої Майдану, воїни Збройних сил України (ЗСУ)).



Сценарій уроку

Хлопець у стрілецькій формі. «Я, Український Січовий Стрілець, присягаю українським князям, гетьманам, Запорозькій Січі, могилам і всій Україні, що вірно служитиму Рідному Краєві, боронитиму перед ворогом, воюватиму за честь української зброї до останньої краплі крові. Так мені, Господи Боже й Архангеле Михаїле, допоможіть. Амінь!»

Хлопець у військовій формі. «Я, *(прізвище, ім'я, по батькові)*, вступаю на військову службу і урочисто присягаю Українському народові завжди бути йому вірним і відданим, обороняти Україну, захищати її суверенітет, територіальну цілісність і недоторканість, сумлінно і чесно виконувати військовий обов'язок, накази командирів, неухильно додержуватися Конституції України та законів України, зберігати державну і військову таємницю.

Присягаю виконувати свої обов'язки в інтересах співвітчизників.

Присягаю ніколи не зрадити Українському народові!»

Ведуча 1. Розділяє ці присяги сто літ. Ніхто б не подумав, що на українській землі в ХХІ сторіччі лунатимуть постріли, убиватимуть людей. Наша історія знала багато трагічних періодів, коли свобода й існування українського народу опинялися під загрозою. Але завжди в ці періоди найкращі доньки і сини ставали на захист своєї землі.

Ведуча 2. Нині знову прийшов цей час – час вибору між волею та рабством, світлим майбутнім та темним минулим, справедливістю та неправдою.

Історія повторюється. Все, чого домагалися наші предки на початку ХХ століття, є актуальним на початку століття ХХІ. Сьогодні зустрінуться дві епохи, дві події, які розділяє століття. 1914 рік – Українські січові стрільці, 2014 рік – герої Майдану, 2024 рік – воїни Збройних сил України.

Ведучий 1. Важко тій державі, яка не пише своєї історії; важко тому народові, хто її забуває. А ще важче тій нації, яка не знає свого минулого. Була та й є своя історія і в українства. Історія страшна і кривава, історія трагічна і непідвладна людському суду.

Читець.

Історії ж бо пишуть на столі,
ми ж пишем кров'ю на своїй землі.
Ми пишем плугом, шаблею, мечем,
піснями і неவில்ницьким плачем.
Могилами у полі без імен...

Ліна Костенко

Ведучий 2. Видатною історичною реальністю стала жіноча чота легіону Українських січових стрільців. Героїзм дівчат, які створили жіночу бойову одиницю і гідно пройшли крізь негоди Першої світової війни, став воістину унікальним. Австрійські газети відзначали, що це перші жінки у бойових формаціях Європи. А воювало їх символічне число – тридцять три.



Ведуча 1. Олена Степанів, Софія Галечко, Гандзя Дмитерко, Васирина Ощипко, Олена Кузь, Павлина Михайлишин... Ці та інші жіночі імена й прізвища пробиваються до нас із тих важких, але героїчних днів. Жінки – стрільчині та санітарки – витримали пекло бою під горою Маківка, про яке читаємо у спогадах очевидців.

Дівчина в стрілецькій формі. «...А їм відповідала гора стовпами землі. В стовпах цієї маси були столітні, потрощені на тріски смереки, від мільйонів літ нерушане каміння, а між тим – людські руки, голови, ноги – людське м'ясо. Здавалось, гора рухається, дихає пеклом. Змагалися дві сили... Серед страшних вибухів, що підіймали вгору чорні стовпи диму і землі, серед пронизливого свисту куль, мін і шрапнелей невідступно перебувала Олена Степанівна і ін... Знайомі кожному стрільцеві дівчата. Із санітарними сумками через плече, безстрашні, швидкі, рішучі. Всюди їхня поява зміцнювала надію на життя. Попри те, що шансів залишитися живими у тому вогненному пеклі майже не було... За два дні останніх боїв Маківка вся була вкрита трупами...»

Ведучий 1. Після цього бою Олена Степанів та Софія Галечко нагороджені срібними Медалями хоробрості. Для Олени Степанів це була вже друга нагорода.

Читець 1.

Хто то там іде і перід веде?
Диво, це наші дівчата.
Личко, як мак, кругом козак,
Душа стрілецька завзята.
Не цілуйте їх – на війні це гріх,
Ви приберіть їх квітками.
Слава тим жінкам,
Славним козачкам
Між січовими стрільцями!

Осин Маковей

Ведуча 2. Згадуючи військові дії 1914–1918 рр. та участь у них українських жінок, пам'ятаймо, що тоді, вперше після тривалої відсутності української держави, Україна творила свою армію із добровольців. І відразу зголошувалися молоді жінки й дівчата, які покидали домівки задля того, щоб служити українській справі.

Ведучий 2. 2014 рік. Приголомшливий знімок знаного французького фотографа Еріка Бувета став одним із найяскравіших вражень трагічного та героїчного дня 20 лютого. Снайпери почали розстріл беззбройних людей на вулиці Інститутській, що у місті Київ.

Ведуча 1. Майданівці не кидали своїх – намагалися витягнути кожного, та вбивці цілились у тих, хто поривався рятувати поранених. І коли загинули чоловіки, на допомогу пораненим прийшла жінка – без каски, щита і бронежилета, з розпущеним волоссям. Її нічого не захищало. Нічого, крім мужності, любові до людей, почуття обов'язку та Божого Провидіння.



Ведучий 1. Лише через 40 днів вдалося знайти цю сміливицю. Журналіст Юрій Бутусов відшукав її через соцмережі. Героїня, яка під кулями снайперів допомагала пораненим – це Марія Матвіїв, медична сестра швидкої допомоги комунального закладу «Львівський обласний центр медичної допомоги та медицини катастроф» із міста Буськ Львівської області.

Дівчина у військовій формі. «Спочатку я надала допомогу одному хлопцю – він був легко поранений. Потім підповзла до бійця, який отримав кулю в ногу. Але крики про допомогу були на самому верху біля барикади. Поповзла вгору. Тут снайпери не давали підійти до поранених. На хвилину я зупинилася. Згадала свого Дмитрика, своє життя, своїх близьких, усіх, кого люблю. Проте крики про допомогу були голосніші за постріли. І я поповзла до них. Хлопець, який на фотографії, отримав поранення, коли я була вже зовсім близько».

Ведуча 2. Жіночі обличчя Майдану дивували. З усіх областей, різні за віком та соціальним статусом, за професіями вони приїхали підтримати чоловіків, синів та братів. Завзятих і сміливих українок не зупинили ні мороз, ні виснажлива праця, ані постріли.

Читець 2.

Кричала в вікнах горобина ніч,
Душа дзвеніла гімн Небесній Сотні.
А вже ж в людей... Не стерти тугу з віч.
Вона буде. Вона уже природна.
 Все відгуло, відмучилось, пішло.
 Тепер – лиш дощ. Холодний і фатальний.
 Відбув той час, коли вкраїнське зло
 Було якимсь аж надто вже загальним.
От тільки туга, туга світова
Лежить на плечах, вдавлює у землю.
Надворі – дощ. І горобина ніч. Гроза.
Вона очистить все – хіба ж даремно?
 Вона – лиш ніч.
 То ж – вічність.
 То ж – не те.
 Історія ще того не писала.
 І йдуть дощі, і «кача» ще «пливе»,
 А цій країні мало, мало, мало!
Гуде війна. Вмирають хлопчаки.
Усі – в напрузі. І усі – байдужі.
Іди ж-бо, горобина ніч, іди,
Очисти нам розм'яклі нині душі...

Оля Стасюк

Читець 1.

Скрипить на вервечках цеберко із водицею,
Тюхтійка правда топчеться калюжами –



На пару небо плаче із вдовицею,
І сходять сльози червонясто – ружами...
Це озеро з очей дітей наплакане.
На розсуд часу ще вмивається солоними.
Зірвалось в небо ластів'я налякане
Над ружами тай ген понад червоними.
Плетуть вінки і в'яжуть знову стрічками.
У Бога – справедливість з сиротиною.
На панахиді вік стояти з свічкою
За батьком. Та у серці з Батьківщиною.

Світлана Рачинська

Ведуча 1. Американський історик Джон Армстронг, аналізуючи проблеми українського націоналізму, зазначав, що ідея українських національних військових формувань зародилася у галицьких «Січах», згодом розвинулася в «Січових стрільцях» і закріпилася у військових формуваннях середини ХХ ст. Однією із причин цього було те, що Росія хотіла знищити останнє, сильне гніздо українського національного руху в Галичині, що загрожувало її великодержавним, імперіалістичним планам і цілості імперії.

Хлопець у стрілецькій формі. Київський орган російських націоналістів «Кієвлянин» писав в листопаді 1911 р.: «Український рух є для Росії більш небезпечний, ніж усі інші національні рухи, взяті разом... Мазепинське питання б'є Росію в саму основу її великодержавности. Мазепинський рух намагається зруйнувати національну, культурну, політичну єдність [російського] народу, намагається зруйнувати великодержавність Росії. От де наша найбільша небезпека. Мазепинський рух росте. Мазепинство зі своєї галицької бази розлазить по цілій південній Росії. В Галичині готується небезпечний [антиросійський] осередок, полум'я якого може перекинутись по всій Малоросії...».

Звучить пісня «Коли ви вмирали...» (музика Михайла Гайворонського, слова Михайла Кураха).

Коли ви вмирали, вам дзвони не грали,
Ніхто не заплакав за вами.
Лиш в чистому полі ревіли гармати,
І зорі вмивались сльозами.
Коли хоронили вас в темну могилу,
Від болю земля заніміла.
Під хмарами круки стадами літали,
І бурею битва гриміла.
На ваших могилах хрести почорніли,
Берези схилились додолу.
Спіть, хлопці-соколи, сини України,
Що впали за волю, за долю.

Ведучий 2. 26 травня 2014 р. в міжнародний аеропорт Донецька увірвалися озброєні люди. Головні повітряні ворота закрилися



для пасажирів, а саме летовище стало символом війни, яка несподівано прийшла в мільйонне місто. Наталія Казеннова спостерігала, як люди зі зброєю захоплювали рідні вулиці. Того травневого дня вона завела щоденник. Щоденник війни в Донецьку.

Дівчина. «Неділя, 22 червня 2014 р. Як тоді, у 41-му. Тільки війна не з заходу. Війна зі сходу. Вже прийшла. Її ніхто не оголошував, але ми живемо в ній. Вона встигла змінити нас. Ми ніколи не забудемо. Навіть якщо зможемо пробачити. Сьогодні дивно солодко дрімала. Цьому сприяли відсутність новин у стилі “жах-страхіття” і наявність цукерок. Майже типовий вихідний, коли лінуєшся, читаєш книги і мрієш про щось приємне. Тільки кожну годину вчуваються постріли у звичайних вуличних звуках...

А ввечері – веселка. Лець помітна. Над териконом біля шахти... Виросла з нього широка, рішуча. Вперлася в небо. Семиколірна смуга надії і віри – все закінчиться. Буде так, як треба. Як би сильно не здавалося, що все навпаки. Війна закінчиться! По-новому побачимо своє місто, незвично оголене і беззахисне. ... Донецьк знемагає від самотності і туги за матусями, що гуляють парком, за малюками, які щебечуть на дитячому майданчику, за закоханими парами. Усім, що наповнювало життям вулиці. Розчинилося в дощі. Зникло в сутінках неоголошеної війни. Напевно, тому Донецьк кличе дощ, грім і яскраві спалахи блискавок. Він хоче відчувати. Чути. Жити».

Читець 1.

Місто, де тепер суцільні ями,
Спить тривожно – майже і не спить.
«Не хвилюйся – я стою тут прямо.
Постріли – ховаюся наспід».
Тут хіба цінуються медалі?
Важливіше – крок і знову крок.
«Ти пробач, що не відповідаю –
Вибухами глушиться дзвінок».
Тут воюють вміло і невміло.
«Ти за мене – добре? – помолись.
Я тепер такий, як ти хотіла,
Просто трохи далі, ніж колись».
«Ти пробач за неспокійну старість,
За твою та інших мам, мамусь.
Просто уяви, що повертаюся –
Я ж обов'язково повернусь».

Тетяна Власова

Хлопець у стрілецькій формі. Вільгельм Франц фон Габсбург-Льотрінген – український політик, військовий діяч, дипломат, поет, австрійський архієпископ (ерцгерцог), полковник легіону Українських січових стрільців. Його знали в Україні як Василя Вишиваного, під ім'ям, яке йому дали українські вояки під час Першої світової війни. Він уславився своїми здібностями, поезією і любов'ю до України.



Дівчина. Проте ім'я архікнязя Вільгельма Габсбурга є маловідомим в Україні. На його честь навіть сьогодні не часто називають вулиці та сквери, не часто відкривають пам'ятники та меморіальні таблиці. Проте подовжувач роду стародавніх європейських династій Габсбургів та Лютрінґенів є чи не найбільшим прикладом у новітній історії України, коли особа з таким родоводом свідомо стала на захист українства, заради цих ідеалів зреклася сім'ї та гучного прізвища, і під іменем Василя Вишиваного інтегрувалась в політичне, військове та культурне життя України.

Ведуча 2. У 2014 р. на захист нашої держави пліч-о-пліч стали українці і євреї, росіяни та вірмени, грузини і білоруси. Їх об'єднала українська земля та бажання жити у вільній державі.

Ведучий 1. Молодою людиною, яка першою загинула на барикадах на вулиці Михайла Грушевського в Києві, виявився уродженець села Березнуватівки, що на Дніпропетровщині, 20-річний Сергій Нігоян. Він був єдиною дитиною у батьків, які переїхали з Вірменії, рятуючись від війни в Нагірному Карабасі. Народився в Україні.

Дівчина у військовій формі. «Сергій змалку запам'ятався своїми патріотичними пориваннями, – розповідає однокласниця Ірина Півненко. – Спершу це було захоплення Вірменією. Він навіть часто вірменський прапор носив з собою. Самотужки вивчав культуру своєї Батьківщини. Проте побувати у Вірменії ... так і не довелося, хоч і неабияк про це мріяв. А потім його патріотизм дедалі більше почав ставати українським. І до цього він поставився із притаманним йому запалом. ... Дуже любив вірші Тараса Шевченка, деякі з них знав напам'ять. Коли почали вивчати історію України – теж вивчав її просто жадібно. У нашому колективі він був єдиним вірменином. Але й найбільшим українцем у класі, якщо можна так висловитися, був саме Сергій, бо він українську національну ідею справді пропускав через свої душі і серце».

Ведучий 2. У батальйон «Донбас» записалися грузини. У батальйоні «Азов» воювали двоє шведів і німець – 22-річний історик, родина якого з України. Дуже різні люди, щоб боронити Батьківщину, стали в стрій, кинувши, хто університет, хто підприємство.

Хлопець у військовій формі. Людське життя безцінне. Ми готові віддати все, щоб зберегти його. Але одна куля, ціна якої кілька гривень, може вирішити долю людини.

Йому всього 22. Він народився в Україні, у 18 переїхав до Німеччини. Хотів стати істориком, натомість історію творив на своїй Батьківщині. «Не можу я сидіти на дивані, коли люди гинуть, захищаючи країну, де я народився, – говорив він. – У Європі все спокійно, стабільно. Мені здавалося, я можу передбачити своє майбутнє на рік, два, на три: закінчу навчання, знайду роботу, буду працювати, все, як на долоні. Але життя робить сюрпризи». Своє ім'я боєць добровольчого батальйону «Азов» просив не називати. Скромний, інтелігентний, начитаний.



Юнак із Німеччини у перервах між боями писав історії про таких, як він, учених, робітників, безробітних, підприємців, учителів, лікарів – людей престижних і буденних професій, які в одну мить стали військовими не за фахом, а за покликанням.

Читець 2.

Коли будуть, мамо, питати,
Нащо смерть я зловив за руку,
Я вже буду, рідненька, мовчати,
Буду в серці твоєму стуком.
Коли будуть, мамо, питати,
На якому вмирав я полі,
Ти скажи, що на Україні,
На межі тирана і волі.
Коли будуть, мамо, питати,
Що в житті я хотів зробити,
Заплющ очі, бач – я, маленький,
Хочу жити і хочу любити.
Коли будуть питати, мамо,
Чи боліло мене вмирати,
Не клади на могилу квіти –
Їм ще важче буде помирати.
Коли будуть, мамо, питати,
Чи не страшно ховати сина?
Страшно, люди, ховати не тіло,
Страшно те, що у тілі людина.
Коли будуть питати, мамо,
Звідки кралась у душу тривога?
Вибачай, вже летіти мушу,
Тепер в небі я, в сотні Бога.

Уляна Колоденна

Ведучий 1. Михайло Гаврилко – різьбяр, художник, скульптор, поет, чотар УСС, начальник штабу, повстанський отаман. У травні 1915 р. він таки вирушив у похід проти Росії. Воював поблизу міст Калуш, Галич, села Вікторів. За відвагу в боях став чотарем.

Хлопець у стрілецькій формі. У 1920 р. неподалік містечка Диканька і села Божкове, що на Полтавщині, Михайло Гаврилко підняв повстання проти комуни. З московитськими окупантами воював на тих землях, де колись Іван Мазепа намагався зупинити Петра І. Московитські руки таки вхопили отамана. Його земляк і товариш Микола Бутович про останні дні митця писав так: «Запальний, великий патріот, хорунжий-романтик Михайло Гаврилко... Він також був у партизанці, а загинув у печі локомотива, куди його вкинули большевики живим, і він там згорів». Трагедія сталася восени 1920 року в місті Конотоп.

Дівчина у військовій формі. Тетяна тремтячими руками розвішувала фотографії молодшого брата на дверях під'їзду. Артем



Санжарівець жив у місті Дніпро. Працював токарем, став десантником і загинув в аеропорту Луганська. Він з іншими військовими летів у тому самому ІЛ-76, який збили бойовики 14 червня 2014 р. У 25-ту бригаду двадцятип'ятирічний Артем записався добровольцем. На передову пішов разом із чоловіком сестри. Але додому повернувся лише Микола. Тепер у його улюбленого племінника не один ангел-охоронець, а 49.

Демонструється інсценізація казки Юлії Смаль «Небесна Сотня».

Виходить мама з маленьким сином.

– Мамо, чуєш? – спитав маленький Максимко у мами увечері перед сном. – А хто нас охороняє?

– Ангели, сину.

– Ангели? Хто це?

– Небесні охоронці, маленький. Вони бережуть нас від зла, від сліз, від усього поганого.

– Але ж, мамо, хіба поганого не стається?

– Стається, Максимку, та тільки ж ангели нас боронять, але не можуть з нами боротися. Коли людина хоче добра, то й лиха з нею не станеться, а як ця людина недобра, то чинить зло. І тоді ангели плачуть.

– А які вони?

– Хто?

– Ангели, мамо.

– Ну, це довга історія, – усміхнулася мама.

– Розкажи.

– І ти ляжеш уже спати?

– Так, мамо.

– Гаразд. Було колись...

– Давно? – перебив Максимко.

– Та не те, щоб, та уже минуло, – спокійно відповіла мама. – Не перебивай, бо не розповідатиму.

– Не буду.

– Так от. Була колись одна країна. Та ж така, що прекраснішою від неї не було на цілий світ. З одного боку омивало її ніжне блакитне море, з іншого на сторожі стояли сиві, старі-старі гори, від лютих вітрів її захищали густі ліси, багаті на усілякого звіра, а в серці її пашіли золотом степи. Бурхливі ріки, щедрі врожаї, мудрі люди – така була ця країна. Та сталося лихо. Захопив цю країну володар, та такий злий і жадібний, що не сказати. Його посіпаки обкрадали народ, відбирали зерно, будинки, усі статки, які чесно працею збирали люди за своє життя. А хто не погоджувався, того хапали і саджали у в'язниці. Хоча й це не найгірше... І зайшло сонце над країною.

– Як це? – запитав Максимко.

– Так кажуть, коли все навколо стає погано. Ніби, немає провіт-ку серед лиха.



– Але ж ці люди, вони скинули володаря?

– Зачекай же! Одного дня не сила стала народові терпіти знущання. Повстав він. Аж від моря вже до гір, лісів і степів здійнялася буря. Страшна вона була, сину. Божевільний володар дістав гармати і рушниці, його посіпаки, які тоді ще нікого та нічого не боялися, теж узялися до зброї та розбоїв.

– І що? – запитав стривожено хлопчик.

– Не злякався мужній народ. Беззбройні та сміливі, виходили люди один на один проти володаревих посіпак. Спочатку поодинці, потім хвилями, і день за днем ці хвилі ставали усе нестримнішими, усе сильнішими, поки одного дня людський гнів не змив володаря з його челяддю геть із країни.

– Мамо, а де ж про ангелів?

– Бачиш, сину. Люди, молоді та не дуже, йдучи на бій з темною силою, втрачали життя. Перший упав, другий, третій – їхні серця зупинялися від ворожих куль. Але побачили люди, що герої не вмирають, що, насправді, їхні душі, у світлі, сходять у небо, в золотих, сяючих обладунках, стаючи небесними ангелами, воїнами добра. Цілий загін ангелів, ціла Небесна Сотня постала перед райськими ворітьми. І Бог забрав їх до себе, всіх до одного, героїв із чистими душами, та наказав берегти свій народ, боронити від лихого. З тих пір, синочку, наші ангели-охоронці ось такі, вродливі, сміливі, загартовані у бою воїни. І це вони бережуть нас від усього на світі зла.

– Мамо, а наш тато? Він теж ангел?

– Так, сину. І наш тато – ангел. Найсміливіший ангел. Маленький, а ти так на нього схожий.

Читець 1.

А сотню вже зустріли небеса...
Летіли легко, хоч Майдан ридав...
І з кров'ю перемішана сльоза...
А батько сина ще не відпускав..
Й заплакав Бог, побачивши загін –
Спереду – сотник, молодий, вродливий
І юний хлопчик в касці голубій,
І вчитель літній, сивий-сивий...
І рани їхні вже не їм болять...
Жовто-блакитний стяг покрив їм тіло...
Як крила ангела, злітаючи назад,
Небесна Сотня в вирій полетіла...

Людмила Максимлюк

Звучить пісня «Плине кача...» (музика і слова народні).

Ведуча 2. Як і століття назад, на захист держави стали доньки і сини України-неньки. Їх об'єднала українська земля та бажання жити у вільній державі. Спочатку вони вимагали права вибору. Потім їм довелось вимагати права жити. І ні кулі, ні гранати не змогли перемогти цих людей. Вони гинули, та не здавались...



Ведучий 1. Темні часи пройдуть. Буде колоситися хліб. Будуть сміятися діти. Буде жити Україна. І для нас є святим обов'язком гідно вшановувати Героїв. Щоб ми пам'ятали – хто і за що загинув. Щоб ми їх не зрадили!

Герої не вмирають!

Звучить пісня «Не спи, моя рідна земля!» (музика і слова Сергія Фоменка).

Я тобі скажу, де квітне дивний сад,
Де срібляста ніч тремтить у темних водах.
У далекий край лежить нелегкий шлях,
Доки хижа ніч кружля по колу.

Приспів.

Не спи, моя рідна земля!
Прокинься, моя Україно!
Відкрий свої очі у світлі далеких зірок!
Це дивляться з темних небес
Загиблі поети й герої –

Всі ті, що поклали життя за майбутнє твоє.

Тільки два шляхи... Один веде у пекло.
Інший шлях веде тебе туди, де світ.
Щоб знайти цей шлях, послухай своє серце –
Твоє серце знає, як його знайти!

Приспів.

Я тобі повім про мрію золоту,
Що палким вогнем горить в моєму серці.
Про щасливий край, про радісних людей,
Де життя кидає виклик смерті.

Приспів.

Юлія ВАСИЛЮК,

учителька історії Івано-Франківського спортивного ліцею
Івано-Франківської обласної ради, учителька-методистка

БОЙОВИЙ ШЛЯХ ЛЕГІОНУ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ.

Урок-презентація. 11 клас

Мета. Ознайомити учнів із передумовами, причинами та процесом формування легіону УСС, фактами участі «усусів» у подіях Першої світової війни; визначити місце і роль УСС в українському національно-визвольному русі, внесок Володимира Старосольського, Михайла Галуцинського, Григорія Коссака, Мирона Тарнавського, Петра Франка, Василя Вишиваного, Софії Галечко та Олени Степанів в історію УСС. Удосконалювати вміння аналізувати діяльність «усусів» та їхніх видатних діячів, узагальнювати інформацію та ро-

